

Azərbaycan Respublikası
Mədəniyyət və Turizm Nazirliyi

Azərbaycan Aşıqlar Birliyi

ADIM ƏLƏSGƏRDİR,
GÖYÇƏ - MAHALIM...

№ 2011
2024

Azərbaycan Respublikası
Mədəniyyət və Turizm Nazirliyi

Azərbaycan Aşıqlar Birliyi

Aşıq Ələsgər - 190

93614

ADIM ƏLƏSGƏRDİR,
GÖYÇƏ - MAHALİM...

92719

M. Ə. Ə. Ə.
Azərbaycan MİRİ
Kəbiriəsi

ARXIV

Bakı - 2011

Mətnin müəllifi:

İslam Təlib oğlu Ələsgər,
Aşıq Ələsgərin nəvəsi, tədqiqatçı-alim.

Tərtibçi-redaktor:

Abdulla Qurbani,
Azərbaycan Respublikasının
Əməkdar incəsənət xadimi.

“Adım Ələsgərdir, Göyçə - mahalım...”

Bakı, “Apostrof” Çap Evi, 2011, 24 səh.

© “Apostrof”

Aşiq Ələsgərin portreti
Rəssam: Natə İslam qızı (Aşiq Ələsgərin nəticəsi)

ADIM ƏLƏSGƏRDİR, GÖYÇƏ - MAHALIM...

Aşiq Ələsgər hər bir azərbaycanlının fəxr etdiyi, xalqımızın mənəviyyatının bir hissəsinə çevrilmiş söz ustasıdır. Sehr dolu şeirləri ilə Ələsgər sadəliyin və müdriqliyin möcüzəsidir. Belə sənətkarlara eldə “Haqq Aşığı” deyirlər. Ruhunda, cismində Dədə Qorqudu, Qurbanini, Qaracaoğlanı, Yunus Əmrəni, Sarı Aşığı daşıyan Dədə Ələsgər şirinliyi, doğmalığı - müdriqliyin, səmimiyyətin zirvəsidir.

Ələsgər Azərbaycan aşıq poeziyasının sonuncu nəhəngidir. O, xalqımızın yaddaşında gözəllik vurgunu, həyat aşıqı, saflıq və səmimiyyət ustası kimi əbədi həkk olunmuşdur. Sənəsinə özünə dəftər edən Ələsgər aşıq şeirinin, demək olar ki, bütün formalalarına müraciət etmiş, qoşma, gəraylı, təcnis, qılıbənd, dodaqdəyməzlər yaratmış, deyişmələr iştirakçısı olmuşdur.

Aşıq Ələsgərin böyüklüyü xalq həyatını, insan taleyini, sevinc və kədər hisslərini məharətlə ifadə etməsindədir. Aşıq Ələsgər minillik ənənələr axarında öz sözünü deyə bilmiş, min dəfələrlə təkrar olunmuş formalarda heç kəsi təkrar etməmiş, hamının işlətdiyi adi sözlərdən hamını heyərdə qoyacaq bir poeziya ümanı yaratmışdır.

Aşıq Ələsgər Azərbaycan aşıq sənəti, milli aşıq poeziyası tarixində şərəfli yer tutan sənətkardır. O, qeyri-adi fitri qabiliyyəti sayəsində yaratdığı müxtəlif səpkili, müxtəlif məzmunlu sənət incilərində özünəməxsus bədii boyalarla ifadə etdiyi ümumbəşəri fikirlərlə müqəddəs sənətin zirvəsinə yüksəlmişdir. Qüdrətli el sənətkarının yaratdığı əsərlər bu gün də aşıqlarımızın reper-

Göyçə gölü (Qərbi Azərbaycan)

Hamı bu yaylaqda yaylayan ellər?!
Görəndə gözümdən car oldu sellər.

Seyr etmir köysində türfə gözəllər,
Sancılmır buxağa güllərin, dağlar!
Aşıq Ələsgər

Aşıq Ələsgər yurdunun - Göyçə elinin xalçalarda əbədiləşən naxışları

Aşıq Ələsgər yurdunun xarabalıqları (Göyçə mahalı, Ağkilsə kəndi).

tuarında geniş yer tutur, şənliklərin, məclislərin bəzəyinə çevrilməkdədir. Aşıq Ələsgərin şənşöhrəti Azərbaycan hüdudlarını çoxdan aşmışdır. Ustad sənətkarımızın adı və yaradıcılığı indi qardaş Türkiyədə, İranda, Gürcüstanda, Dağıstanda, eləcə də Orta Asiya Respublikalarında da məşhurdur.

*Aşıq Ələsgərin gəncliyi
Rəssam: Nəilə İslam qızı*

Xalqımıza öz sazı və sözü ilə 80 ildən artıq ləyaqətlə xidmət edən Dədə Ələsgər yalnız qüdrətli bir şair-aşıq kimi yox, həm də xalqımızın qəlbində bir ocaq, pir, bir övliya olaraq heykəlləşmişdir.

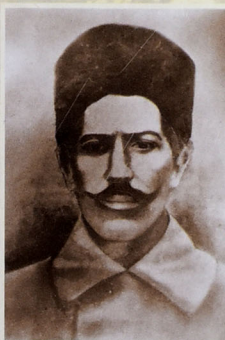
Aşıq Ələsgər 1821-ci ildə Novruz bayramı günü qədim Göyçə

Ustad Aşıq Ələsgər

Aşıq Alı (Aşıq Ələsgərin ustadı)

*Bəşir
(Aşıq Ələsgərin oğlu)*

*Aşıq Təlib
(Aşıq Ələsgərin oğlu)*

Aşiq Nəcəf
(Aşiq Ələsgərin qardaşı oğlu)

Aşiq Musa
(Aşiq Ələsgərin qardaşı oğlu)

mahalının Ağkilsə kəndində dünyaya göz açmışdır. Onun atası Alməmməd işgüzar və halal zəhməti ilə dolanan, xalq arasında şair kimi tanınan bir el ağsaqqalı idi.

Ələsgər Aşiq Alının yanında beş ilə qədər şeyird olmuşdur. Bu müddət ərzində özünün qeyri-adi istedadı sayəsində sənətin sirlərini öyrənərək, müstəqil aşıqlıq eləməyə başlamış, az bir müddətdə xalq arasında böyük şöhrət qazanmış, səsi-sorağı hər yana yayılmışdır.

Aşiq Ələsgər hafizəsi, dərین zəkası və həmişə öyrənməyə cəhd göstərməsi sayəsində zəngin bilik əldə etmişdir.

Oğlanlarının, onu görənlərin söylədiklərinə görə, Ələsgər dövrünün ziyalıları və din xadimləri ilə ünsiyyətdə olar, onların oxuduqları tarixi, bədii və dini kitablara qulaq asmağı çox sevmiş. Dini mübahisələr zamanı molla-lar, axund və qazilər, hətta şeyx-lər onun dedikləri ilə razılaşmaları olmuşlar.

Aşiq Ələsgərin seirlərində Firdovsinin, Nizaminin, Nəsiminin, Füzulinin, Hafizin adlarının çəkilməsi, "Onlar da yazdığı, ayə,

məndədi" deməsi təsadüfi sayılmamalıdır. Aşiq dinləmə yolu ilə onların əsərlərindən çox şey öyrənmişdir. Yaradıcılığında rast gəldiyimiz "Şəninə dastan yazıram, Rüstəmin dastanı kimi", "Rüstəmin Rəxşi kimi gətirir cövləna, deyin", "Ürəyim bir Kərəmə, bir Şeyx-Sənana yanır", "Səxavətdə misli Hatəm, səddə İskəndər kimidir", "Qəlbədən yas tuturam Məcnuna, Fərhada bu gün", "Hüsnə Yusifsanı, kamalda Loğman kimidi", "Hər yana kağız dağıldı, Süleyman fərmanı

Aşiq Növrəs İman
(Aşiq Ələsgərin qardaşı oğlu)

Aşiq Ələsgərin törəmələri

Aşiq Əsəd
(Aşiq Ələsgərin şayiirdi)

Aşiq Nəcəf
(Aşiq Ələsgərin şayiirdi)

kimi", "Min yaşasın İsmayılı, nəvəsi Heydər kimidi", "Erkək yan-yanə kəsildi, Minanın qurbanı kimi" və b. ifadələr deyilənləri təsdiq edir.

Aşiq Ələsgərin bədahətən şeir söyləməsi, zamanında hamını heyrləndirmişdir.

Onu görmüş, məclislərinə də olmuş qocaların, şayiirdlərinin dediklərinə görə, Aşiq Ələsgər yeri gələndə, sazı sinəsinə basar, şeiri elə orada-cə bədahətən yaradar, həmin şeirlərini yadında saxlar, sonradan şayiirdlərinə öyrədərmiş.

Böyük sənətkarın qarşı-qarşıya söhbət elədiyi adamların fikrindən keçənləri bilməsi də bir möcüzəydi. Bəlkə, elə bu səbəbdəndi ki, Aşiq Ələsgər deyişmə zamanı heç bir sual qarşısında aciz qalmamışdır.

Haqqında söylənilən xatirələrdən, dastan-rəvayətlərdən məlum olur ki, o, həm də bəş verəcək bir çox hadisələri əvvəlcədən yuxuda görürmüş. Dədə Qorqud kimi

Aşiq Nağı
(Aşiq Ələsgərin şayiirdi)

Aşiq Qiyas
(Aşiq Ələsgərin şayiirdi)

Aşiq Ağayar
(Aşiq Ələsgərin şayiirdi)

Aşiq Ələsgərin də alqışı və qarğısı böyük təsir gücünə malik imiş.

Dastanlarımızın bir çoxunda olduğu kimi, Aşiq Ələsgərə də yuxuda vergi verilməsini söyləyən aşıqlar onun "Qabaqda" rədifli qoşmasının deyilməsini məhz bununla əlaqələndirirlər.

Özünün əxlaqı, xasiyyəti, davranışı ilə hamıya nümunə olan, yaratdığı şeirlərdə dinləyənlərə düzgün yol göstərən, ədalətli olmağı, haqqın tərəfini saxlamağı təbliğ edən aşıq bütün bunlara görə "Haqq Aşığı" adlandırılır.

Aşiq Talib
(Aşiq Ələsgərin oğlu)

sində püxtələşmiş, "aşiq" adına yiyələnmişdir. Ələsgər şeyirdliyə qəbul elədiklərini bu müqəddəs sənətin sirlərinə onlar tam yiyələnməyincə, yanından buraxmaz, müstəqil aşıqlıq eləməsinə icazə verməmiş. Nə qədər ki, püxtələşməyib, onlara öz adları ilə

Göyçə aşıqları.

miş, həmişə ona pərəstiş edilmiş, çətin işə düşənlərsə ondan nicat diləmiş, vəfatından sonra qəbrini ziyarətə gəlməmişlər.

Aşiq Ələsgər müstəqil aşıqlığa başlayan dan sonra bu sənətə meyl göstərənlərin böyük bir qismi onun himayəsi və qayğısı sayə-

müraciət edər, elə ki sənətə yiyələndiyinə əmin oldu, onların adlarının əvvəlinə bir "aşiq" sözünü də əlavə edərmiş. Bu sözdən sonra şeyirdi bilermiş ki, ustadi onun müstəqil aşıqlıq eləməsinə razılıq vermişdir. Şeyirdlərinin qabiliyyətindən asılı olaraq, onların bəziləri 4-5 ilə, bəziləri isə daha artıq müddətdə ustadından şifahi "aşiq" vəsiqəsini əldə edərmiş. Şeyird "aşiq" adını alan günü şadyanılıq olarmış. Məşhur Aşiq Əsadin etirafına görə, o, Aşiq Ələsgərin yanında 10 il şeyirdlik eləmişdir.

Aşiq Talib öz dəstəsi ilə.

Dədə Ələsgərdən aşıqlıq xeyirduası alanların sayı çoxdur. Hələ XIX əsrin sonlarında söylədiyi bir qoşmasında:

*Adım Ələsgərdi, mərdü-mərdana,
On iki şeyirdim işlər hər yana.*

- misrası ilə bu sənətin inkişafında böyük xidmətlər göstərdiyini fəxrle bildirən Aşiq Ələsgər bundan sonralar da neçə-neçə şeyird yetişdirmişdir.

Aşiq Ələsgər aşıq sənətinin çox məsuliyyətli olduğunu yaxşı bilirdi. O, "aşiq" adı daşıyanların saz çalıb öz

Güldam nənə
(Aşiq Ələsgərin gənclikdə vəsif etdiyi
gözəllərdən biri. Rəssam: N.İslam qızı)

Aşiq Ələsgərin məzarı.
(Göyçə mahalı, Ağkilsə kəndi)

Aşiq Ələsgərin 150 illiyinə həsr olunmuş təntənəli mərasim.
(Göyçə mahalı, Ağkilsə kəndi, 1972-ci il)

oxumaları ilə vəzifələrini bitmiş hesab eləməirdi. Onun nəzərində aşıq "oturub-durmaqda ədəbin bilən", "xalqa həqiqətdən mətləb qandırın", "şeytanı öldürüb, nəfsin yandırın", "danişdığı sözün qiymətin bilən", "mərifət elmində dolu", "el içində pak oturub, pak duran", "dalisınca xoş sədəli gərəkdə".

Bu tələblərə layiqincə əməl edən və digər bir çox nəcib insani keyfiyyətləri öz şəxsinde cəmləşdirən Dədə Ələsgər özü də el içində çox böyük hörmət qazanmışdı.

"Yaxşı hörmət ilə, təmiz ad ilə" "Qafqaz elini" dolanan, qo-

Aşiq Ələsgərin 150 illiyinə həsr olunmuş təntənəli yubiley gecəsi.
(İtifaqlar Evinin Sütunlu salonu, Moskva, 1972-ci il)

caya "ata", cavana "qardaş" deyənlər, qız-gəlini ana-bacı gözündə görən Ələsgər gəzdiyi yerlərdə, keçirdiyi məclislərdə nə qədər cazibədar gözəllər görüb onları min dillə vəsf etsə də, ilk məhəbbətinin uğursuzluğu təsiri ilə 40 yaşına qədər evlənməmişdi. Nəhayət, ata-anasının, digər ağsaqqal-ağbirçəklərin danlağı və öyüdnəsihətindən sonra Kəlbəcərin Yanşaq kəndindən olan Nəbi ("Qırxyaq Nəbi" deyirmişlər) adında bir kişinin Anaxanım adlı qızı ilə gözəl ailə həyatı qurmuş və ömrünün axırına qədər onunla yaşamışdır.

Aşiq Ələsgər evləndəndən 3-4 il sonra Yanşaqə köçmüş, bir il orada yaşadığından sonra, yenə də doğma kəndinə qayıtmışdır. Bu zaman onun Nigar adlı bir qızı vardı. "Aşiq Ələsgər Yanşaqda" adlı dastan-rəvayətdə Aşığın Anaxanımla evlənməsi və bu

Aşıq Ələsgərin oğlu Aşıq Taliblə görüşlər.
(Bakı şəhəri)

Tədqiqatçı alimlər Aşıq Talibin görüşündə.

köç əhvalatı bəddi əksini tapmışdır.

Aşıq Ələsgər böyük bir ailənin qayğısını çəkmiş, Bəşir, Əbdül-
ləzım, Talib adlı üç oğul; Nigar, Xeyransa, Gülnisə, Bəsti, Əsli və
Zümrüd adlı altı qız böyüdüb boya-başa çatdırmış, ev-çəşik sahi-
bi olmuşdu.

Aşıq Ələsgərin oğlanlarından hər üçünün şairlik təbi varmış;
saz götürüb aşiqliq edəni yalnız Aşıq Talib olubdur. Qızlardan
isə saz çalıb, söz qoşanı olmamışdır.

Şeyirdlərinin, qohumlarının dediyinə görə, Aşıq Ələsgər sazi
solaxay çalarmış. Havaları çox məharətlə ifa edən, həmişə özünü
ağır və təmkinli aparan Aşıq Ələsgər dastanları çox ustalıqla
söyləyər, dinləyiciləri dastanda cərəyan edən hadisələrin doğru-
luğuna inandırarmış.

Aşıq Ələsgər məclislərdə heç zaman özünü təbliğ eləməz, Qur-
banidən, Abbasdan, Xəstə Qasımdan, Valehdən və başqa ustad-
ların şeirlərindən oxuyar, öz şeirlərini isə məclisdəkilərin tələbin-
dən sonra ifa edərmış.

"Təmiz ad ilə" ellər dolaşan Aşıq Ələsgər hamı tərəfindən se-
vilər, hər yerdə hörmətlə qarşılanardı. Şeir-sənət xiridarları

Şəmkirdə Aşiq Ələsgər günləri.

onunla dostluq ələməyi, onu evində qonaq saxlamağı özlərinə şə-
rəf sayardılar.

Aşiq Ələsgərin çox böyük sənətkar olduğunu hələ onun sağlı-
ğında ikən dövrünün zi-
yalıları, ustad aşıqları dö-
nə-dönə etiraf ələmişlər.
Fars, türk və ərəb dillə-
rində mükəmməl təhsil
görmüş, klassik ədəbiy-
yatı və aşıq poeziyasını
kamil bilən Mirzə Bəylər
dostunu Şərqi böyük
şairi Hafiz Şiraziyə bəra-
bər tutmuş, onun yaradı-

Aşiq Talib şayırdı Aşiq Salehlə.

cılığını yüksək qiymətlən-
dirmişdir.

XX əsr öz gəlişi ilə xal-
qımızın tarixinə faciəli ha-
disələr də gətirdi. Bu faci-
cələri yaşayan böyük sən-
ətkarın həyatında da ağı-
rılı-acılı günlər az olma-
mışdır. 1905-ci ildə dün-
yada baş verən ictimai-si-
yasi çalxantılar, Qafqaz-
da isə ermənilərin törət-
dikləri fitnə-fəsadlar və
bunun acı nəticələri Dədə
Ələsgərin narahatlığına,
zəmanədən acı-acı şika-
yətəlməyinə səbəb ol-
muşdur.

Aşiq Talib doğmaları arasında.

Riyakar, fitnəkar ermənilərin 1918-ci ilin mart ayında təkra-
rən törətdikləri faciələr, azərbaycanlılara qarşı soyqırım göyçəli-
lərdən də yan ötməmişdir. Mənfur düşmənin soydaşlarımızı qılınc-
dan keçirir, qadınları, uşaqları tonqallarda diri-diri yandırır,
kəndləri, qəsəbələri viran qoyur, talan edir, yurd-yuvaları dağı-
dır, sağ qalanların çoxu isə dağ aşırımlarında borana düşüb
məhv olurlar. Onların arasında ömrünün sonuna qədər Ələsgərə
həsətlə baxıb köks ötürən Səhnəbani də var idi...

Ailəsi üç il köçkün yaşadığı müddətdə Aşiq Ələsgər çox mənə-
vi əzab-əziyyətə düçar olsa da, o, həmişə qamətini dik tutmuş,
ruhdan düşməmiş, doğma yurd yerlərinə qayıdacaqları günü sə-
birsizliklə gözləmişdir.

lın", "Adım Ələsgərdi, əslim göyçəli", "Göyçənin qonağa çoxdu hörməti" - deyərək, belə bir diyarın övladı olması ilə fəxr edir. Göyçə mahalının, eləcə də bütün Azərbaycanımızın zəngin təbii gözəllikləri, orada yaşayan vəfahı, alicənab insanları, mərd igidləri, hurilərlə, pərilərlə müqayisəyə gələn gözəl qız-gəlinləri aşığıñ ilham mənbəyidir. Aşıq Ələsgər təriflədiyi qız-gəlinlərin zahiri gözəlliklərini, milli geyim və bəzəklərini elə məharətlə təsvir edir ki, gözəlrimiz önündə rəssamlarımızın çox asanlıqla yarada biləcəyi füsunkar Azərbaycan gözəlinin portreti canlanır.

Aşıq Ələsgər insan gözəlliyini, hər şeydən öncə, onun mənəvi aləmində axtarır. Təriflədiyi gözəllər zahirən nə qədər gözəl olsalar da, aşıq onların bu gözəlliyini "cəm" hesab eləmir, nətamam sayır. Elə ki, zahiri gözəlliklə mənəvi gözəlliyi vəhdət halında gördü, o zaman "Gözəlliyi cəm veribdi Xaliqu sübhan gözələ!" deyir.

Dinimizin qanun-qaydalarına həmişə ləyaqətlə əməl edən, haqiqəti, təriqəti, şəriəti, mərifəti daqiq bilən, hər zaman Yaradana ibadət edən Aşıq Ələsgər, hamını mömin müsəlman görmək istəyirdi. O, insanların doğru yol tutmasında din xadimlərinin nə qədər böyük rolu olduğunu yaxşı bilirdi. Lakin haqq aşığı dinimizin müdafiəçisi və təbliğatçısı sayılan bəzi mollaların, axundların və digər din xadimlərinin özlərinin haqq yolundan çıxmasını, davranış qaydalarını pozmalarını görəndə susmamışdır.

Aşıq Ələsgər böyük bir nasehdir. Onun yaradıcılığının əksər hissəsi oxucuya (dinləyiciyə) tərbiyəvi fikirlər aşılayır. Aşığın neçə-neçə bəndi, onlarla beyti və misrası xalqın dilində atalar sözü və zərb-məsəl olmuşdur: "Qarı düşman bir də gəlib dost olmaz", "Haqdan yanan çıraq bad ilə sönməz", "Haqq-nahaq seçilə haqq divanında", "Dövlətdən qismətin beş arşın ağdı", "Can deməklə candan can əskik olmaz", "Qaytarmazlar pirə gələn qurbanı",

"Qiyamət odundan pısdı tənə söz", "Dost uzaq olmaqla könül yad olmaz", "Muşlar pələng olmaz, tülkülər - aslan", "Dərd tüğyan eyləsə, mey içmək olar", "Sayğısız iyidi düşman aldadar", "Kişi gərək dediyindən dönməsin", "Qonşuya kəc baxan özü ac olu", "Güzəran xoş olub, gün xoş keçəndə, ağ otaqdan tövləxana yaxşıdı" və s.

Aşıq Ələsgər böyükdür, ona görə böyükdür ki, minillik bir ənənənin axarında öz sözünü demiş, heç kəsi təkrar eləməmiş, aşıqlıq sənətini, söz sənətini ən yüksək zirvələrə ucaltmışdır.

İllər ötəcək, qərinələr keçəcək, nəsillər bir-birini əvəz edəcək, lakin 2011-ci ildə 190 illik yubileyini təntənə ilə qeyd etdiyimiz ustad Aşıq Ələsgərin adı qədirbilən xalqımız tərəfindən həmişə hörmət və ehtiramla yad olunacaq, sənət ənənələri uğurla davam etdiriləcəkdir.

Ustad Aşıq Ələsgər 2010-cu ilin oktyabr ayında Azərbaycanda keçirilən Birinci Beynəlxalq Aşıq Festivalında da hörmət və ehtiramla yad edildi.

“Adım Ələsgərdir, Göycə - mahalım...”

Üz qabığında rəssam **Nağdəli Xəlilovun**,
titulda isə **Ədalətin** rəsmləri verilmişdir.

Yığılmağa verilib 15.11.2011. Çapa imzalanıb 25.11.2011
Format 60x84/16. Təbaşirli kağız. Ofset çapı.
Qarnitur A3 Times AzLat. Həcmi 1.5 f.ç.v.
Tiraj 200 nüsxə. Sifariş 077.

“Apostrof” Çap Evinin mətbəəsi.
Bakı., M. İbrahimov 43.

Ar $\frac{2011}{2024}$